

ЧОМУ НЕ ЗРОБИТИ LNG-ТЕРМІНАЛ НА ІМ'Я УКРАЇНСЬКИХ МІЛЬЯРДЕРІВ? WHY NOT MAKE LNG-TERMINAL BY NAME OF UKRAINIAN MULTIMILLIONAIRES?

Росія використовує свій газ як інструмент, щоб затягти Україну в залежність не тільки економічну (щорічно за несправедливої ціни ми сплачуємо 12 млрд. дол. з переплатою чверті), а й політичну. Пам'ятаємо, як для збільшення політичного тиску сусіди вже не раз зменшували газовий тиск у нашій трубі.

Шляхи подолання залежності від «Газпрому» давно відомі:

- 1) зменшення витрат газу в промисловості та ЖКГ, заміщення газу;
- 2) збільшення власного видобутку;
- 3) диверсифікація постачання газу.

Третій шлях може бути реалізований збільшенням зворотного надходження газу з Європи; участю в азербайджансько-турецькому проєкті TANAP (трансатолійський газопровід за маршрутом уже діючих газопроводів Азербайджан – Туреччина – Болгарія – Румунія – Україна з можливим використанням української ГТС). А ще дуже важливою складовою диверсифікації є ЗПГ (зріджений природний газ, англійська аббревіатура LNG).

Баланс газу в Україні (в млрд. м куб.) такий: річне споживання (2012 рік) 55 млрд. м куб.; 20 – газ власного видобутку, 27 – «Нафтогаз України» закупив у «Газпрома», 8 – постачає Д. Фірташ через свою офшорну компанію OstChemHolding (закупив газ у Gazprom Germania).

Частка зрідженого газу реально могла б становити 30 – 40% закупівель у «Газпрому».

Технологія ЗПГ така: природний газ зріджують під тиском і охолодженням до температури мінус 160 градусів. Об'єм суттєво зменшується, полегшується зберігання та транспортування; в рідкому стані ЗПГ не є пожежо- та вибухонебезпечним, токсичним чи агресивним; при випаровуванні (в разі витіку) на відкритому повітрі не досягає вибухової концентрації та суттєво не забруднює довкілля. Зберігається ЗПГ у криостернях, перевозиться танкерами-газовозами у криотанках, з терміналу порту призначення подається після регазифікації в ГТС.

Світовий ринок LNG. Найбільшим споживачами є (у дужках об'єм газу подано у млрд. м куб.): Японія (86), Південна Корея (34), Іспанія (27), Франція (13), Індія (13). Лідерами з постачання LNG є: Катар (50), Малайзія (30), Індонезія (26), Австралія (24), Алжир (21), Тринідад і Тобаго (20). У 2011 продаж LNG зріс на 10%, цей ринок динамічно зростає завдяки «сланцевій революції». США та Канада вже відмовляються від закупівель, і на ринку вивільняється до 100 млрд. м куб. газу. США через пару років дообладнають свої термінали заводами для зрідження сланцевого газу, він піде на експорт у зрідженому стані. Ціна LNG залежить від порту призначення: в Англії – менше 300 дол. за 1 тис. м куб., в Азії (Японія, Індія, Корея) – понад 545-615 дол., в Центральній Європі – 300-360 дол. LNG-танкери – дуже дорогі судна, дорого обходиться їхній фрахт, тому транспортні витрати становлять 15-35% у вартості LNG. Приклад Європи показує, що для України ціна LNG-газу буде на 25% нижча, ніж російського з газопровідною доставкою.

Кабмін затвердив ТЕО терміналу, виконане іспанською компанією Socoin. Термінал планують будувати у два етапи: у 2015 – спорудження плавучої установки для зберігання та регазифікації (потужність 5 млрд. м куб на рік); у 2018 – наземний термінал на 10 млрд. кубів. Терміни розтягнуті.

Вартість проєкту з LNG-терміналом – 969 млн. євро, сам термінал – 856 млн. (морська частина – 121, наземна – 735 млн.), гілка газопроводу – 113 млн. євро. Частка держави Україна в акціонерному товаристві становитиме 25%, грошовий внесок – 7,5%, решта – земля, інфраструктура; Кабмін надасть держпідприємству «LNG-термінал Україна» держгарантії на кредит у сумі 2,3 млрд. грн. 75% акцій розподіляться між інвесторами, що будуть обрані на конкурсі, претендентів близько 6. Іспанська Enagas S.A. і американська Excelerat Energy не планують вкладати кошти, але готові надати необхідне обладнання та технології (оренда плавучого терміналу), можлива участь у консорціумі південнокорейської компанії KoGas і катарської. Інтерес до проєкту виявили інвестфонди Lazard, Conlan&Associates, Group DF Фірташа, низка зарубіжних банків, зокрема російський «Газпромбанк», що майже наполовину належить «Газпрому» зі всіма можливими функціями – від допомоги до гальмування. Gas Natural Fenosa вже відпала.

Як країни-постачальники LNG розглядаються: Катар (президент Янукович під час візиту пообіцяв 2015 рік), Єгипет, Алжир, Нігерія, Азербайджан. Спочатку планувалося одержати у 2015 році 5 млрд. м куб. з Азербайджану, але поки що в грузинському порту Кулеві немає ні заводу зрідженого газу, ні терміналу,

до того ж проєкт TANAP є конкурентом постачання LNG. Надлишок газу в Азербайджану з'явиться у 2017 після запуску родовища Шах-Деніз-2. Нині ведуться переговори про постачання з французькою компанією Total, британськими BP і BG Group, корейською KoGas, американською та катарською компаніями.

З компаніями-постачальниками мають бути укладені контракти, бо сподіватися на спотовий ринок ризиковано: можливі стрибки цін, можлива нестача газу. За європейською практикою контракт на поставку LNG складається з двох частин: більша частина обсягу – з довгостроковою фіксованою ціною, менша – зі змінною з урахуванням ринку.

Американська юридична фірма Baker Bots об'їрнула право України на проведено через турецькі протоки екологічно безпечних LNG-танкерів, з Туреччиною йдуть переговори щодо пропуску 8 танкерів з газом для України щомісячно.

Після газового контракту Тимошенко та харківської здачі Севастополя Януковичем (з прив'язкою до тимошенківського договору) фактична ціна російського газу для нас на сьогодні становить 532 дол. за 1 тис. м куб., 100 дол. нам не дарують, а знімають як оплату оренди бази в Севастополі. Ціна навіть із псевдознижкою руйнує нашу економіку, тому LNG-проєкт потрібен Україні, незалежно від того, який уряд його реалізуватиме.

Деякі ЗМІ захопилися подробицями скандалу про дезавування інвестиційної угоди з іспанською фірмою Gas Natural Fenosa (1,1 млрд. дол. – сума на одну компанію вже сама по собі підозріла), натомість потрібен ширший погляд на проблему. Звичайно, для держави це конфуз, звичайно, українські менеджери повинні постійно пам'ятати, що є сили, зацікавлені у зриві диверсифікаційного проєкту. Але термінал необхідно будувати за будь-яких умов, це потрібно країні. Урядовці зобов'язані створити консорціум, залучити інвестиції та якомога швидше запустити термінал з урахуванням поетапного збільшення його потужності. Зріджений природний газ – чинник незалежності України.

Тому ширший погляд повинен бути у розгляді того, а чи використовує уряд всі можливості руху вперед.

Основні напрацювання з об'їрнування проєкту (ТЗ на ТЕО) було зроблено ще у 2008 – 2009 роках. У 2010 в результаті ейфорії від безглуздої харківської угоди про LNG-термінал забули. Коли розібрались, «чого ето ми підписали», то пройшло півтора року, потім була напружена робота, але кожного разу із зупинками для відстеження реакції росіян, можливо, вони одумуються та знизять ціну на газ і нічого не треба буде робити? Очікування, звичайно, були марними.

Тоді **Україна нібито почала спорудження LNG-терміналу** поблизу Одеси (порту «Южний»), 26 листопада по ТБ показали початок будівництва газопроводу (65 км; 10 млрд. м куб. газу на рік), що з'єднає майбутній термінал з українською ГТС (згідно з неофіційною інформацією роботи потихеньку зупинили); на весну 2013 заплановано підготовчі роботи для морської частини терміналу (хоча навіть документальне забезпечення цих робіт не розпочато). Зміст розтягнутих термінів з етапами у 2015 та 2018 роках вказано вище. Відсторонення Каськіва від робіт саме на даному етапі теж все призупиняє (цього недаремно вимагали комуністи, їм ще б саме зараз затіяти судову тяганину). А поширена в ЗМІ заява про те, що Азаров скасував гарантії держави на LNG-проєкт (хоча, можливо, так подано якусь бюрократичну процедуру), розхолоджує організаторів та учасників робіт і знову ж таки створює затримки.

Тобто якби робота уряду була професійною, то перша черга терміналу запрацювала б вже у 2012 році. Цілком реальним є і 2014.

Тепер подивимось на фінансовий бік проєкту. Що таке для України мільярдний проєкт на два-три роки, якщо тільки за «вишки Бойка» переплачено 200 – 300 млн.? Якби в Януковича з Азаровим була інша історія та довіра народу, то цей LNG-термінал можна було б зробити національним проєктом, пенсіонери пішли б купувати акції такої компанії...

Але й на сьогодні кредитори та учасники знайдуться, якщо побачать реальність труби і морських робіт. Хоча для чого кредитори? Чому не робити проєкт на ім'я п'ятьох – сімох українських мільярдерів? Хіба вони не бачать ситуацію? Вони могли б і труби свої поставити, і обладнання, і гроші дати. Чи між ними й урядом вже зовсім немає довіри?

Ігор ДЕМ'ЯНЧУК, Юрій КОВАЛЕНКО, експерти журналу «Економіст»
Igor DEMIANCHUK, Yuriy KOVALENKO Ukrainian journal's «Economist» experts